

NORGES HØYESTERETT

Den 28. oktober 2010 avsa Høyesterett dom i

HR-2010-01834-A, (sak nr. 2010/909), straffesak, anke over dom,

A AS

B

C

(advokat Egil Horstad – til prøve)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(førstestatsadvokat Hans Tore Høviskeland)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bruzelius**: Saken for Høyesterett gjelder spørsmålet om straffansvar for overtredelse av lov 9. juni 1978 om kulturminner § 27, jf. §§ 3 og 6 i forbindelse med anlegg av midlertidig anleggsvei.
- (2) A AS, som driver med fiskeoppdrett i blant annet X, Y kommune, er et datterselskap av D AS. B er styreleder i selskapet. C er entreprenør og eier av E.
- (3) Politimesteren i Hordaland utferdiget 29. januar 2007 forelegg mot A AS, B og C for brudd på plan- og bygningsloven 1985 § 110 første ledd nr. 2 for henholdsvis å ha iverksatt/bestilt/utført søknadsppliktig tiltak uten at det forelå nødvendig tillatelse etter lovens § 93 første ledd bokstav j.
- (4) Foreleggene ble ikke vedtatt, og saken ble oversendt Sunnhordland tingrett, jf. straffeprosessloven § 268, som i dom 21. juni 2007 frifant de tiltalte under dissens fra fagdommeren. Påtalemyndighetens anke ble forkastet av Gulating lagmannsrett i dom 31. mars 2008. Etter anke fra påtalemyndigheten opphevet Høyesterett i dom

18. september 2008 lagmannsrettens dom med ankeforhandling, se Rt. 2008 side 1180. Høyesterett la til grunn at tiltaket var søknadspliktig etter plan- og bygningsloven § 93 annet ledd jf. § 85. I begrunnelsen ble det lagt vekt på at anleggsveien var lagt i et fredet område.

- (5) Gulating lagmannsrett opphevet deretter tingrettens dom, og saken ble fremmet for tingretten på ny med endret tiltalebeslutning, som foruten overtredelse av plan- og bygningsloven 1985 § 110 første ledd nr. 2, jf. § 93 første ledd bokstav j (post II) også omfatter overtredelse av kulturminneloven § 27 første ledd, jf. § 3 første ledd, jf. § 4 første ledd bokstav f, § 6 annet ledd, jf. første ledd og § 8 første ledd annet punktum, jf. første ledd. I tiltalebeslutningen for C er grunnlaget for overtredelsen av kulturminneloven (post I) angitt slik:

”I slutten av desember 2005 eller begynnelsen av januar 2006 like nedenfor X kirke på X i Y utførte han som entreprenør utfyllingsarbeid med steinmasser i strandsonen og i et kulturminne inntil kommunen stanset arbeidet den 3. januar 2006. Det var da tilkjørt og utfyllt ca. 19-20 billass med steinmasser over en strekning på 40 meter. Dette ble foretatt til tross for at utfyllingen ble gjort i et område til ting- og gildestaden X som den 25. juni 1993 ble erklært som automatisk fredet kulturminne av Riksantikvaren. Handlingen medførte at kulturminnet ble påført skade og/eller det oppsto fare for slik skade og/eller kulturminnet ble utilbørlig skjemmet, foruten at inngrepet var et betydelig terrenginngrep.”

- (6) Tiltalebeslutningene for A AS og B er for post I likelydende med den forskjell at det heter at de bestilte utfyllingsarbeidet av E v/C.

- (7) Sunnhordland tingrett avsa 22. juni 2009 dom med slik domsslutning:

- ”1. C, født 09.06.1949, dømmes for overtredelse av kulturminneloven §27 første ledd jf §3 første ledd og plan- og bygningslovens §110 første ledd nr. 2 jf §93 første ledd til straff av bot stor kr. 60.000,- – sekstitusen –, subsidiært fengsel i 15 – femten – dager, jf. straffeloven §63 første ledd.**
- 2. B, født 28.02.1963, dømmes for overtredelse av kulturminneloven § 27 første ledd jf §3 første ledd plan- og bygningslovens §110 første ledd nr. 2 jf§ 93 første ledd til straff av bot stor kr. 150.000,- –etthundreogfemtitusen –, subsidiært fengsel i 15 – femten – dager, jf. straffeloven §63 første ledd.**
- 3. A AS, org nr. 979 724 551, dømmes for overtredelse av kulturminneloven §27 første ledd jf §3 første ledd jf straffeloven §48a plan- og bygningslovens §110 første ledd nr. 2 jf § 93 første ledd jf. straffeloven § 48a til straff av bot stor kr. 300.000,- – trehundretusen –, jf. straffeloven §63 første ledd.**
- 4. C erstatter sakens kostnader med kr. 10.000,- – titusen –.**
- 5. B erstatter sakens kostnader med kr. 10.000,- – titusen –.**
- 6. A AS erstatter sakens kostnader med kr. 10.000,- – titusen –.”**

- (8) Alle tre anket til lagmannsretten over bevisbedømmelsen, lovanvendelsen under skyldspørsmålet og straffutmålingen. Gulating lagmannsrett henviste ankene til ankeforhandling og avsa 26. mars 2010 dom med slik domsslutning:

- ”1. C, født 09.06.1949, dømmes for overtredelse av kulturminneloven § 27 første ledd jf § 3 første ledd og plan- og bygningslovens § 110 første ledd nr. 2 jf § 93**

første ledd til straff av bot stor kr 60 000,- – sekstitusen – , subsidiært fengsel i 15 – femten – dager, jf straffeloven § 63 første ledd.

2. **B, født 28.02.1963, dømmes for overtredelse av kulturminneloven § 27 første ledd jf § 3 første ledd og plan- og bygningslovens § 110 første ledd nr. 2 jf § 93 første ledd til straff av bot stor kr 150 000,- – etthundreogfemtitusen –, subsidiært fengsel i 15 – femten – dager, jf. straffeloven § 63 første ledd.**
3. **A AS, org nr. 979 724 551, dømmes for overtredelse av kulturminneloven § 27 første ledd jf § 3 første ledd jf straffeloven § 48 a, plan- og bygningslovens § 110 første ledd nr. 2 jf § 93 første ledd jf. straffeloven § 48 a til straff av bot stor kr 300 000,- – trehundretusen –, jf. straffeloven § 63 første ledd.**
4. **I saksomkostninger til Staten betaler C kr 20 000,- – tjuetusen –**
5. **I saksomkostninger til Staten betaler B kr 20 000,- – tjuetusen.**
6. **I saksomkostninger til Staten betaler A AS kr 20 000,- – tjuetusen –.”**

- (9) Dommen er avsagt under dissens fra en av fagdommerne som ikke fant kulturminneloven § 3 første ledd anvendelig, dels fordi de anførte skader eller faren for skade fant sted i eller under sikringssonen, og ikke i det automatisk vernet kulturminnet, og dels fordi tiltaket ikke var utilbørlig skjemmende. Han mente videre at det ikke var truffet vedtak i medhold av kulturminneloven § 19. Verken for tingretten eller lagmannsretten ble det anført at den midlertidige veien ble lagt utenfor området til det automatisk fredete kulturminnet, jf. kulturminneloven § 4 jf. § 6, og lagmannsretten har lagt til grunn at veien ble anlagt i sikringssonen til det automatisk fredete kulturminnet.
- (10) Alle de tre tiltalte har anket til Høyesterett. Som ankegrunner ble anført feil lovanvendelse under skyldspørsmålet for begge tiltalepostene, og at alle tre uansett må frifinnes på grunn av unnskyldelig rettsvillfarelse. Ankeutvalget tillot ankene fremmet for så vidt gjelder anvendelsen av kulturminneloven § 3 og § 6, herunder spørsmålet om det foreligger unnskyldelig rettsvillfarelse. Ankene ble for øvrig ikke tillatt fremmet.
- (11) Høyesterett besluttet etter ankeforhandlingene å reassumere forhandlingene for å få prosedert straffutmålingen basert på den forutsetning at de tiltalte utelukkende domfelles for overtredelse av bestemmelsene i plan- og bygningsloven. Det ble også bedt om en redegjørelse for om en opphevelse av lagmannsrettens domfellelse etter kulturminneloven ville ha betydning for domfellelsene etter plan- og bygningsloven.
- (12) *De ankende parter* har i korte trekk gjort gjeldende:
- (13) Det midlertidige veianlegget lå i all hovedsak utenfor det området som er automatisk fredet selv om det erkjennes at noe av det ligger innenfor. Sikringssonebestemmelsen i kulturminneloven § 6 annet ledd får ikke anvendelse, jf. Riksantikvarens vedtak 25. juni 1993 hvor det er fastsatt et område for det automatisk fredete kulturminnet etter lovens § 6 første ledd annet punktum.
- (14) Sikringssonebestemmelsen i § 6 annet ledd får uansett ikke anvendelse for automatisk fredete kulturminner under markoverflaten ettersom det følger av ordlyden at sonen skal beregnes fra kulturminnets ”synlige ytterkant”.

- (15) Tiltaket var ikke egnet til å skade det automatisk fredete kulturminnet eller fremkalle fare for det, jf. § 3. Bestemmelsen krever at det foreligger en konkret og reell fare for skade. Lagmannsretten har uriktig bygget på hypotetiske skademuligheter utenfor grunnlaget for den automatiske fredningen av området. Tiltaket var heller ikke utilbørlig skjæmmende. Det dreier seg om anlegg av midlertidig vei utenfor flomålet. Av hensyn til kulturminnet ville man ikke benytte en eksisterende vei i strandkanten.
- (16) De tiltalte var uansett i unnskyldelig rettsvillfarelse og må av den grunn frifinnes.
- (17) Dersom Høyesterett kommer til at de tiltalte må frifinnes for overtredelse av kulturminneloven, subsidiært at lagmannsrettens domfellelse for dette forholdet må oppheves, må også domfellelsen for overtredelse av plan- og bygningsloven oppheves. Tingretten og lagmannsretten har i tilfelle feilaktig lagt til grunn at en vesentlig del av fyllingen for den midlertidige veien ligger innenfor området til det automatisk fredete kulturminnet. Det vises til straffeprosessloven § 350 annet ledd, jf. § 347 annet ledd. Subsidiært anføres at rettspraksis i tilknytning til disse bestemmelsene tilsier opphevelse.
- (18) *Påtalemyndigheten*, som har påstått ankene forkastet, har i korte trekk gjort gjeldende:
- (19) Tiltaket ble ikke meldt til vedkommende myndighet i strid med kulturminneloven § 8, til tross for at alle de tre tiltalte kjente til at veianlegget ble etablert inne i et automatisk fredet kulturminne, jf. kulturminneloven § 4 første ledd bokstav f, jf. sjette ledd.
- (20) Ethvert automatisk fredet kulturminne har en sikringssone etter § 6. Det var ikke fastsatt særskilt sikringssone for dette kulturminnet etter § 6 første ledd, og det har da en sone på fem meter regnet fra ytterkanten av området som Riksantikvaren har fastsatt som automatisk fredet kulturminne, jf. § 6 annet ledd. Noe av veien ble under enhver omstendighet anlagt innenfor grensene til området på kartet.
- (21) Det er kulturminnemyndighetene som skal vurdere om et tiltak er i strid med § 3, etter å ha mottatt søknad etter § 8. Tiltaket var egnet til å skade kulturminnet. Dette må vurderes objektivt. Veianlegget var dessuten utilbørlig skjæmmende for kulturminnet. Hvorvidt et tiltak er utilbørlig skjæmmende må vurderes ut fra selve kulturminnet, og ikke sikringssonen.
- (22) Hensett til at iallfall noe av den midlertidige veien ble etablert inne i det som er angitt som automatisk fredet kulturminne av Riksantikvaren på det fremlagte kartet, forelå det søknadsplikt etter plan- og bygningsloven 1985 § 93 første ledd bokstav j. Unntaksbestemmelsen i lovens § 85, jf. § 93 annet ledd, kommer ikke til anvendelse ettersom ethvert inngrep i et automatisk fredet kulturminne vil være til ”vesentlige ulemper for omgivelsene”, jf. § 85 første ledd. Byggesaksbehandling i medhold av plan- og bygningsloven skal blant annet bidra til at forvaltningen får mulighet til å vurdere tiltak i relasjon til ulike offentligrettslige bestemmelser.
- (23) Det foreligger en rekke skjerpene omstendigheter som tilsier at boten må bli høy. Det samme tilsier allmennpreventive hensyn.
- (24) Det foreligger ikke unnskyldelig rettsvillfarelse. Det gjelder en streng aktsomhetsnorm innen miljøretten.

- (25) *Jeg er kommet til at ankene må forkastes.*
- (26) Det er gitt en redegjørelse for sakens bakgrunn i Rt. 2008 side 1180 avsnittene 17–19. Av hensyn til den videre fremstilling redegjør jeg kort for hovedtrekkene i saksforholdet.
- (27) I 2005 vedtok Y kommunestyre en reguleringsplan som åpnet for utvidelse av smoltanlegget til A AS i X ved utfylling i sjøen. Anlegget ligger i et område som i 1993 ble erklært fredet i medhold av kulturminneloven § 4. I forbindelse med godkjenningen av reguleringsplanen ble det ikke tatt standpunkt til hvorledes steinmassene skulle transporteres til området. Etter et møte i begynnelsen av november 2005 mellom representanter for A og kommunen, ble det søkt om tillatelse til bygging av midlertidig anleggsvei over bøen til en naboeiendom. Da svar på søknaden ble etterlyst i desember 2005, fikk søkeren opplyst at saken måtte sendes blant andre fylkeskonservatoren til uttalelse fordi veien ville gå over det automatisk fredete kulturminnet.
- (28) B vurderte da å utbedre en eksisterende vei fra avkjøringen fra offentlig vei ned til stranden. Herfra kunne det etableres en midlertidig anleggsvei ved utfylling i sjøen, nedenfor flomålet, frem til virksomheten. Han kontaktet C i romjulen 2005 og de to drøftet etableringen av en slik vei. Arbeidet tok til 2. januar 2006, og ble stanset 3. januar 2006 etter pålegg fra kommunen. Den eksisterende veien var da utbedret, og 19–20 billass med steinmasser var utfylt over en strekning på ca. 40 meter i sjøen utenfor flomålet. Totalt var det beregnet å gå med ca. 30 billass stein til anleggsveien og til utfyllingen for smoltanlegget 2 500 til 3 000 billass med stein.
- (29) Jeg behandler så om lagmannsretten har bygget på feil lovanvendelse under skyldspørsmålet når den er kommet til at de tiltalte har overtrådt forbudet mot inngrep i et automatisk fredet kulturminne i kulturminneloven § 3, jf. § 27 som setter straff for den som ”forsettlig eller uaktsomt overtrer forbud, påbud, vilkår eller bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her”.
- (30) Etter § 4 første ledd er kulturminner fra oldtid og middelalder som omfattes av oppregningen i bokstavene a til j, automatisk fredet. Det aktuelle alternativet er her først og fremst bokstav f om automatisk fredning av ”Tingsteder, kultplasser, ... og andre steder som arkeologiske funn, tradisjon, tro, sagn eller skikk knytter seg til”. Er det tvil om et kulturminne er automatisk fredet, avgjøres dette med bindende virkning av Riksantikvaren som har fått delegert departementets fullmakt i § 4 sjetted ledd.
- (31) Som nevnt avgjorde Riksantikvaren i brev 25. juni 1993 til Hordaland fylkeskommune at det forelå et automatisk fredet kulturminne ved X kirke. Brevet lyder slik:

”Riksantikvaren har hatt til vurdering om området rundt X kyrkje kan reknast som automatisk freda kulturminne. Det er i denne samanheng vist til dei segner og tradisjonar som knytter seg til staden om Xstinget og Zgildet, og at det der X kyrkje frå 1894 i dag ligg, fram til 1820 låg ei steinkyrkje frå mellomalderen. Den dokumentasjonen som er lagd fram i denne saka av mellom anna Y kulturminnelag, syner at det er svært truleg at det her kan finnast automatisk freda kulturminne som ikkje er synlege på markoverflata.

Kartet som ligg ved, utarbeidd av Hordaland fylkeskommune, kulturetaten, syner grensene for det område innafor der det er truleg at det kan finnast automatisk freda kulturminne. Om tiltak vert planlagd i området, må meldeplikta og undersøkjingsplikta i medhald av kml §§ 8 og 9 oppfyllest.”

- (32) Selv om det ikke fremgår av brevet, finner jeg det ikke tvilsomt at dette er en avgjørelse med hjemmel i § 4 sjette ledd. Jeg tilføyer at det er tale om et kulturminne som ikke er synlig på markoverflaten. Hensett til utformingen av avgjørelsen, holder jeg det åpent om området er automatisk fredet i medhold av flere av bokstavene i § 4 første ledd enn bokstav f.
- (33) Lagmannsretten la som nevnt til grunn at kulturminnet ved X kirke har en sikringssone etter kulturminneloven § 6 annet ledd. De tiltalte har for Høyesterett bestridt at så er tilfelle. Ettersom sikringssonen er en del av kulturminnet, jf. § 6 første ledd, jf. Ot.prp. nr. 7 (1977–78) side 18, drøfter jeg først spørsmålet om anvendelsen av § 6 for det automatisk fredete kulturminnet ved X kirke. Paragrafen har slik ordlyd:

”Med til et automatisk fredet kulturminne som nevnt i § 4, hører et område rundt dets synlige eller kjente ytterkant så langt det er nødvendig for å verne det mot tiltak som nevnt i § 3 første ledd. Området fastsettes særskilt av vedkommende myndighet etter loven.

Inntil et område som nevnt i første ledd er særskilt avgrenset, omfatter det et fem meter bredt belte regnet fra kulturminnets synlige ytterkant.”

- (34) Bestemmelsen gir utvilsomt uttrykk for et føre-var-prinsipp, og skal styrke vernet av automatisk fredete kulturminner, jf. Ot.prp. nr. 7 (1977–78) side 18, hvor departementet uttaler at man ved innføring av sikkerhetssoner ønsker å forhindre ”[a]rbeid eller anlegg over, ved eller under et fornminne som ikke berører det direkte, men som setter det i fare eller i vesentlig grad skjemmer det eller medfører ulemper for en nærmere undersøkelse av det”. Det heter videre på samme side at for at fredningen skal være effektiv, må man også ”verne de deler av fornminnet som ikke er brakt fram i dagen eller som klart kan påvises i første omgang. Å sikre tilstrekkelig rom rundt fornminnet så det ikke taper karakter av synlig minnesmerke, er ikke bare et spørsmål om å bevare det som en del av landskapet. Det å bevare fornminnets karakter og integritet er like viktig”.
- (35) Et område til sikring av et kulturminne kan etter § 6 etableres på to måter: Første ledd åpner for fastsettelse ved særskilt vedtak av et område rundt kulturminnet for å verne det. Dette er, slik paragrafen er bygget opp, den primære måten å sikre tilstrekkelig rom rundt kulturminnet. Vedtak etter annet punktum treffes av fylkeskommunen, jf. § 1 nr. 2 i forskrift 9. februar 1979 nr. 8785 om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminneloven. Er det ikke truffet slikt særskilt vedtak, har et automatisk fredet kulturminne etter annet ledd en sikringssone på fem meter regnet fra dets ”synlige ytterkant”.
- (36) Riksantikvaren viser i brevet av 25. juni 1993 til et kart utarbeidet av fylkeskommunen som angir grensene for det automatisk fredete området ved X kirke. Dette må, slik jeg ser det, forstås slik at fylkeskommunen har foretatt en særskilt fastsettelse av området for kulturminnet etter § 6 første ledd annet punktum, jf. at myndigheten her var delegert til fylkeskommunen. Det er ikke fremlagt noe vedtak som viser dette, men i et internt notat datert 20. september 1993 om regler og bestemmelser for behandlingen etter kulturminneloven på bakgrunn av saken i X, viser fungerende fylkeskonservator til at ting- og gildestaden X er erklært som automatisk fredet kulturminne av Riksantikvaren, og opplyser at Kulturetaten er anmodet ”om å markera grensene for det freda området. Dette er gjort på historisk og topografisk grunnlag, der det er lagt stor vekt på kulturlandskapet som ramme om fornminnet”. Jeg kan vanskelig forstå dette annerledes enn at fylkeskommunen her har benyttet sin delegerte fullmakt etter § 6 første ledd annet

punktum. Verneområdet er da fastsatt, og det kan ikke i tillegg beregnes en sikringszone etter § 6 annet ledd ettersom bestemmelsen bare får anvendelse”[i]nntil et område som nevnt i første ledd er særskilt avgrenset”.

- (37) For min forståelse av kartet taler også de grenser som det angir for verneområdet – det vil si grensene for ”kulturlandskapet som ramme om fornminnet” – langs elvebredden på motsatt side av elven og langs en vei. Kartet angir ikke noen grense mot sjøen, og partene er uenige om hvor denne går. Aktor har gjort gjeldende at grensen går ved høy normal middelvannstand. De tiltalte, som er uenige i dette, har på den annen side ikke gitt uttrykk for noe syn på hvor grensen i tilfelle går.
- (38) Lagmannsretten har som nevnt lagt til grunn at kulturminnet hadde et sikringsbelte etter § 6 annet ledd i tillegg til det området som fremgår av kartet. Dette er etter mitt syn uttrykk for en uriktig lovforståelse. Jeg kan imidlertid ikke se at denne lovforståelsen har hatt avgjørende betydning for domfellelsene etter kulturminneloven § 27, jf. § 3 første ledd. Det er, som nevnt, erkjent at noe av veien kom inn på området til det automatisk fredete kulturminnet.
- (39) Kulturminneloven § 3 lyder:
- ”Ingen må – uten at det er lovlig etter § 8 – sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredet kulturminne eller fremkalle fare for at dette kan skje.”**
- (40) Lovteksten er ikke klar i enhver henseende, men det er nærliggende å forstå den slik at bestemmelsen i alle tilfeller er overtrådt om det gripes fysisk inn i det automatisk fredete kulturminnet, jf. blant annet alternativene ”flytte, forandre, tildekke, skjule”. Dette bekreftes også av departementets drøftelse av fredningsbehovet i Ot.prp. nr. 7 (1977–78) side 18. Her drøftes kravet til ”fare” i forhold til tiltak som ikke berører fornminnet direkte. Drøftelsen viser at også en mulighet for skade kan være tilstrekkelig. Det er åpenbart at de beskyttelsesbehov som § 3 skal ivareta, tilsier at det er tilstrekkelig for overtredelse av forbudet at det fysisk gripes inn i det vernet området. Jeg minner om at det vernet området omfatter hele det området som er fastsatt etter § 6 første ledd annet punktum. For meg er det tilstrekkelig for at det skal foreligge overtredelse av kulturminneloven, jf. § 3, også når den midlertidige veien bare er lagt på en mindre del av det automatisk fredete kulturminnet, når det – som her – ikke foreligger tillatelse etter § 8.
- (41) Alle de tre tiltalte har imidlertid anført at de må frifinnes fordi de var i unnskyldelig rettsvillfarelse. I likhet med lagmannsretten kan jeg ikke se at så er tilfelle. Jeg nøyer meg med å vise til at de var kjent med at det forelå et automatisk vernet kulturminne ved X kirke, at de kjente til at spørsmålet om anlegg av en midletidig vei over bøen, slik det opprinnelig var planlagt, måtte forelegges kulturminnemyndighetene, og at de ikke gjorde noe for å avklare den rettslige situasjonen før de begynte å anlegge den midlertidige veien 2. januar 2006.
- (42) Jeg er etter dette kommet til at ankene over domfellelsene for overtredelse av kulturminneloven § 27, jf. § 3 første ledd, må bli å forkaste.
- (43) Foranlediget av at lagmannsretten uriktig har regnet med en sikringszone etter kulturminneloven § 6 annet ledd, finner jeg også å burde si noe om domfellelsen etter plan- og bygningsloven 1985 § 110 første ledd nr. 2, jf. § 93 første ledd bokstav j.

Domfellelsene gjelder det forhold at det ikke på forhånd ble søkt tillatelse eller dispensasjon til etableringen av den midlertidige veien. Som redegjort for i Rt. 2008 side 1180 avsnitt 24 flg., åpnet § 93 annet ledd første punktum for at tillatelse etter første ledd ikke var nødvendig for tiltak som var omfattet av blant annet § 85 om midlertidige anlegg. Men som fremhevet i dommen fra 2008, fikk dette unntaket ikke anvendelse dersom et midlertidig anlegg "fører til vesentlige ulemper for omgivelsene", jf. § 85 første ledd.

- (44) Spørsmålet er om det, hensett til at det må bygges på at bare noe av veien ble etablert innenfor området til kulturminnet, fremdeles kan legges til grunn at tiltaket ville føre til "vesentlige ulemper for omgivelsene", slik at unntaket fra søknadsplikten for midlertidige anlegg i plan- og bygningsloven § 93 annet ledd, jf. § 85 første ledd, ikke får anvendelse.
- (45) Rent umiddelbart kan det synes nærliggende at spørsmålet om et midlertidig tiltak medfører "vesentlige ulemper", vil kunne avhenge av i hvilket omfang det midlertidige anlegget griper inn i et fredet område. Det kan ofte være slik at ulempene for området blir større jo mer det fysiske blir grepet inn i det. Ut fra de plan- og samordningshensyn som plan- og bygningsloven 1985 skulle ivareta, jf. lovens § 2, ser jeg det likevel slik at det i forhold til unntaksbestemmelsen i § 85 første ledd må være tilstrekkelig at det fysiske blir grepet inn i et fredet område for at det i lovens forstand skal foreligge "vesentlige ulemper for omgivelsene". Også et begrenset inngrep krever undersøkelser og vurderinger som nødvendiggjør at kulturminnemyndighetene trekkes inn ved avgjørelsen av om inngrepet kan tillates. Jeg ser det derfor slik at lagmannsretten riktig har lagt til grunn at bygningsloven § 93 første ledd bokstav j er overtrådt.
- (46) Jeg finner det klart at det heller ikke på dette punkt kan være grunnlag for frifinnelse på grunn av unnskyldelig rettsvillfarelse. Lagmannsretten har funnet det bevist at de tiltalte var kjent med områdets kulturmessige betydning. Det er som påpekt, erkjent at iallfall noe av den midlertidige veien gikk inne i det automatisk fredete området, og det er ikke hevdet at de domfelte hadde grunn til å tro noe annet. Spørsmålet om søknadsplikt etter plan- og bygningsloven ble ikke forsøkt avklart, verken med kulturminne- eller bygningsmyndighetene.
- (47) Det er ikke anket over straffutmålingen. Foranlediget av den lovanvendelsesfeil som foreligger ved at det uriktig er regnet med en sikringssone etter kulturminneloven § 6 annet ledd, finner jeg likevel grunn til å bemerke at jeg ikke kan se at de fastsatte straffene er for høye. Etter mitt syn er det straffverdige i første rekke det at de tiltalte tok seg til rette inne i området til et automatisk vernet kulturminne og ikke hvor stor del av området som inngrepet rammet.

- (48) Jeg stemmer for denne

D O M :

Ankene forkastes.

- (49) Dommer **Tønder**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(50) Dommer **Matheson:** Likeså.

(51) Dommer **Møse:** Likeså.

(52) Justitiarius **Schei:** Likeså.

(53) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Ankene forkastes.

Riktig utskrift bekrefte: